

Lukutaito-powerpointin teksti

Dia 1

Lukutaito – ovi osallisuuteen on Suomen Pipliaseuran vuosiaihe vuonna 2011.

Lukutaitotyö ja äidinkielen kirjallisuuden tuottaminen ovat aina liittyneet kiinteästi raamatunkäännöstyöhön. Lukutaitotyön tavoitteena on kielen ja kulttuurin säilyttäminen. Näin tapahtui aikanaan myös Suomessa, kun Uuden testamentin kääntämisen myötä luotiin pohja suomen kirjakielen ja kirjallisuuden kehitykselle.

Dia 2

Maailmassa on lähes 800 miljoonaa lukutaidotonta aikuista. Heistä 2/3 on naisia. 75% lukutaidottomista asuu 12 maassa, jotka ovat Intia, Kiina, Bangladesh, Pakistan, Nigeria, Etiopia, Indonesia, Egypti, Brasilia, Iran, Marokko ja Kongon demokraattinen tasavalta.

Suomen Pipliaseura tukee lukutaitotyötä Keski-Afrikan tasavallassa sekä Etelä-Amerikassa Argentiinassa ja Boliviassa.

Dia 3

Maailman lapsista lähes kolmannes ei käy koulua, ja poikien koulutusta pidetään usein tärkeämpänä kuin tyttöjen. Jokaista sataa kouluikäistä poikaa kohti maailmassa on 122 tyttöä.

Lukutaidottomuusalueilla suurimpina haasteina koulutukselle ovat korkea syntyvyys ja HIV/AIDS-tartuntojen suuri määrä. On arvioitu, että jos kaikki tytöt ja pojat saisivat käydä alakoulun, voitaisiin estää ainakin 7 miljoonaa uutta HIV-tartuntaa kymmenen seuraavan vuoden aikana.

Dia 4

Espanjalaiset löysivät Argentiinan vuonna 1516, ja vähitellen alkuperäiskansat ovat saaneet väistyä valloittajien tieltä. Argentiina itsenäistyi vuonna 1810, ja maan virallinen kieli on espanja, jonka lisäksi puhutaan noin 16 muuta kieltä. Nykyisin alkuperäiskansat ovat maassaan vähemmistönä, ja väestöstä heitä on noin 3,4 % eli 1,4 miljoonaa asukasta. Kaikkiaan Argentiinassa on yli 41 miljoonaa asukasta, joista 86,4 % on eurooppalaisten jälkeläisiä, pääosin espanjalaisia ja italialaisia.

Alkuperäiskansoista esimerkiksi wichít, tobat ja chorotet elävät Argentiinan pohjoisten maakuntien kuivalla ja karulla alueella sekä Pilcomajo-joen varrella lähellä Bolivian ja Paraguayn rajaa. Valtaväestö on merkinnyt nimiinsä maa-alueita, joilla alkuperäisväestö on perinteisesti asunut ja joilta he ovat saaneet elantonsa keräilemällä, metsästämällä ja kalastamalla.

Dia 5

Toba-kansan edustajia arvioidaan olevan Argentiinassa noin 60.000 ja wichejä noin 40.000. Omassa maassaan sekä wichit että tobat ovat sorrettuja ja alistettuja. Lisäksi valtaväestö on riistänyt heidän maa-alueensa. Oma kieli on alkuperäiskansoille yhtä tärkeä kuin oma maa. Lukutaito avaa heille oven Jumalan sanaan heidän omalla äidinkiellään ja antaa mahdollisuuden kouluttautumiseen. Lukutaito on siten avain uudenlaiseen tulevaisuuteen.

Alkuperäiskansojen kieli heijastaa heidän elämäntapaansa, johon kuuluu luonnossa ja luonnosta eläminen sekä yhteisöllisyys. Perheen merkitys on suuri ja perhekäsitys on laajempi kuin länsimaissa. Usein monta sukupolvea elää yhdessä, ja vanhempia ihmisiä kunnioitetaan ja arvostetaan.

Dia 6

Argentiinassa on koulupakko, ja sekä tytöt että pojat aloittavat koulun 6-vuotiaana. Argentiinan valtio huolehtii koulujen rakentamisesta ja kouluttaa kaksikielisiä opettajia. Laki takaa kaksikielisen opetuksen espanjaksi ja omalla äidinkielellä, mutta käytännössä espanjankielinen opetus usein vain tulkataan alkuperäiskielille. Siksi opetus ei sellaisenaan sovellu wichí-kulttuuriin, jossa oppiminen perinteisesti tapahtuu perheen, ympäristön ja kyläyhteisön kautta.

Dia 7

Kieli ei olekaan ainoa ero alkuperäisväestön ja valtaväestön välillä, vaan myös kulttuurisissa tavoissa ja oppimisessa on suuria eroja. Wichien kulttuurissa oppi siirtyy sukupolvelta toiselle esimerkin ja yhdessä tekemisen avulla. Äiti opettaa tyttärelleen ruoanlaittoa ja käsitöiden tekemistä, isä taas pojilleen metsästystä ja kalastusta. Kun wichí-perheenisä aamulla kysyy lapseltaan: 'Lähdetkö isän kanssa kalaan vai menetkö kouluun?', voi vain arvata, kumman lapsi valitsee.

Wichí-lukutaitohankkeen tavoitteena on lisätä heidän itsetuottamustaan ja omanarvontuntoaan sekä tukea seurakuntien raamattuopetusta. Lukutaitohankkeessa tuotetaan myös wichinkielisiä kirjoja, joihin on koottu wichien omia tarinoita ja heidän omaa historiaansa. Kirjat ovat wichien kirjoittamia ja kuvittamia. Lisäksi pyritään löytämään juuri heille ominaisia oppimistapoja miettimällä, miten vanhemmat ja isovanhemmat ovat aikanaan heitä opettaneet.

Vuonna 2002 wichinkielisen raamatunkäännöksen valmistumisen aikoihin alkoi kaksikielisten opettajien koulutus wichí-lasten äidinkielenopettajiksi kouluihin.

Lukutaitohanke on alkanut saada yhteiskunnallista arvostusta, ja työ jatkuu.

Dia 8

Anglikaanikirkon sosiaalisen ja diakonisen työn järjestö Asociana ja Argentiinan Piiliseura ovat yhdessä valmistaneet raamatunkäännöstyön ohessa mm. viisi wichinkielistä lukutaitokirjasta, joihin wichilapset ovat piirtäneet kuvat. Kirjasten yksinkertaiset tekstit ovat wichien omasta elinpiiristä, mistä kertovat jo kirjasten nimet: Mitä äiti tekee, Mitä isä tekee, Isä lähtee kalaan, Mitä kylässä tehdään ja Mitä kotona tehdään.

Eduardo Pérez pitää pientä epävirallista koulua kotinsa pihalla Santa Marian kylässä. Hän kutsuu ”kouluunsa” sukulaisiaan ja naapuruston lapsia. Liitutaulu, vihkot, kuvataulut, omat piirustukset sekä lukutaitokirjaset toimivat opetusvälineinä. Eduardo soveltaa omia ideoitaan opettajakurssilla opettajien metodien kanssa. Tällainen pienissä ryhmissä ja sukulaisten kesken tapahtuva oppimisen malli on osoittautunut hyvin onnistuneeksi.

Dia 9

Eduardo Perez on itse nuori perheenisä, joka oppi lukemaan äidinkielellään vasta aikuisena. ”En halua kieleemme katoavan, siksi teen työtä kansamme kulttuurin säilyttämiseksi”, hän kertoo. ”Kun lopetin kouluni, en osannut lukea enkä kirjoittaa äidinkielelläni, sillä kaikki kouluopetus oli ollut vain espanjaksi. Minua hävetti. Alakoulussa en edes ymmärtänyt, mitä opettaja kysyi minulta. Vastasin hänelle wichiksi, eikä hänkään ymmärtänyt minua. Vasta Asocianan kurssilla opin lukemaan ja kirjoittamaan.”

”Aakkostomme luotiin raamatunkäännöstyön yhteydessä. Mutta kieleemme oppiminen tapahtuu aivan toisin kuin espanjan opiskelu. Emme aloita yksittäisistä aakkosista, vaan lähdemme liikkeelle puhumalla esimerkiksi kalastuksesta, ja kaikesta mitä siihen liittyy. Yhden lukutaitokirjaseen nimenä on ”Isä lähti kalaan”. Mietimme lauseita, sitten keräämme kalastukseen liittyviä sanoja. Sen jälkeen tunnistamme sanoihin liittyviä äänneitä ja lopuksi kirjaimia. Koko Pilcomayon alueella on aivan liian vähän kielenopettajia. Tarvitsisimme myös enemmän koulutusta, kirjoja ja opetusmateriaalia. Minua itseäni rohkaisevat ihmisten kiinnostus kieleen ja erityisesti lapset, jotka haluavat oppia lukemaan.”

Monissa wichí-vanhemmissa syvää huolta aiheuttaa myös heidän perinteisen kulttuurinsa murtuminen. Televisio ja muu teknologia, kulutusyhteiskunta, julkisen koulujärjestelmän vieraat arvot, alkoholi ja huumeet koskettavat yhä enemmän myös syrjäseutujen elämää. **Bety Diaz** on toiminut jo useita vuosia kaksikielisopettajana. Hän kertoo, että lapset ovat muuttuneet paljon viime vuosien aikana. Lapset ovat hyvin levottomia ja heitä on yhä vaikeampi opettaa koulussa. Siksi monet vanhemmat vetoavat kirkkoon, jotta se opettaisi lapsille oikeita arvoja ja auttaisi heidän hengellistä kasvuaan. Pyhäkoululla on tässä työssä suuri haaste.

Dia 10

Myös pyhäkouluissa opetetaan lukemista ja kirjoittamista wichín kielellä. Keskellä Santa Marian kylää sijaitseva kirkko on tärkeä kokouspaikka kaikenikäisille. Lähistöllä suuren puun alla on pyhäkoulutyön maja, johon pyhäkoulunopettajat kokoontuvat viikoittain valmistelemaan opetustuokioita. ”Pyhäkoulu on kutsumustyötäni, ihmisen ja Jumalan työtä”, kertoo **Alvin**, yksi pyhäkoulunopettajista.

Eräs toinen pyhäkoulunopettaja kertoo oppineensa lukemaan pyhäkoulussa wichínkielisten raamatunkertomusten ja lukutaitokirjasten avulla. Seurakunnan piirissä tarjotaankin vaihtoehtoisia äidinkielen opetusta, koska tavallisissa kouluissa opetus tapahtuu usein vain espanjaksi.

Dia 11

Raamatunkäännöstyö Argentiinassa etenee:

Vuonna 2010 julkaistiin länsi-tobankielinen Uusi testamentti **Naa me Dios la'qamata** (suomeksi 'Jumala antaa ihmiselle sanat') sekä pilagankieliset Evankeliumien ja Apostolien tekojen äänitteet. Myös etelä-tobankielinen Uuden testamentin tarkistuskäännös on valmistumassa.

Muita alkuperäiskielisiä julkaisuja ovat maanomistuslakitekstit wichinkielellä, samoin pihkan keräilyopas. Monet wichít ansaitsevat elantonsa keräämällä ja myymällä pihkaa, jota saadaan goma brea -puusta. Myös Raamatun tekstejä, jotka liittyvät maahan, on julkaistu sekä wichiksi että choroteksi. Parhailaan valmisteilla on pyhäkoulunopettajan opas ja opas kirkollisista juhlista wichiksi.

Dia 12

Myös Argentiinan pohjoisessa naapurissa, Boliviassa tehdään lukutaito- ja raamatunkäännöstyötä alkuperäiskielillä. Kuva on chipaya-koulusta, jossa kansallispukuiset lapset saavat opetusta espanjaksi ja chipayaksi.

Bolivia on Etelä-Amerikan köyhimpiä maita, jota leimaa poliittinen epävakaus. Maassa on korkea väestönkasvu ja työttömyys, mutta tuottavuus on heikko ja maanomistusolot sekavat.

Dia 13

Bolivia, Andien pienin valtio, on saanut nimensä vapaustaistelija Simon Bolivarin mukaan, joka vapautti maan vuonna 1825 espanjalaisten vallasta. Maan itsenäisyyden ajan historiaa ovat sävyttäneet noin 200 vallankaappausta.

1400-luvulla Inkojen imperiumi valtasi alueen, ja espanjalaiset liittivät Bolivian Perun varakuningaskuntaan 1500-luvulla. Nykyisin yli puolet Bolivian väestöstä kuuluu alkuperäiskansoihin: väestöstä aymaroita on n. 25 % ketšuoita on n. 30 %, mestitsejä n. 30 %, ja valkoisia 15 % (lähde: Suomen suurlähetystö, Lima, www.finlandia.org.pe/public/default.aspx?nodeid=38085). Suurimmat kielet ovat espanja, jota puhuu 60 % väestöstä, sekä quechua ja aymara. 95% väestöstä on katolisia, lisäksi on muita kristittyjä.

Tammikuussa 2006 astui virkaansa ensimmäinen alkuperäisväestöä edustava presidentti Evo Morales, joka erotti katolisen kirkon valtiosta ja toimeenpani mittavan lukutaitokampanjan, mutta vain espanjankielellä. Boliviassa laki takaa äidinkielen opetuksen, mutta kaikilla virallisilla kielillä ei ole olemassa oppimateriaalia. Siksi Bolivian Piipiaseura on tehnyt laajaa lukutaitotyötä sekä aikuisten että lasten parissa useiden raamatunkäännöshankkeiden yhteydessä. Hankkeisiin on kuulunut sekä oppimateriaalien valmistus että lukutaito-opettajien koulutus.

Dia 14

Altiplano, Andien kuiva ja karu keskiylänkö, on chipayoiden asuinalueita. Chipaya-kylät sijaitsevat yli 4000 metrin korkeudessa, missä ilmasto-olosuhteet ovat ankarat: aurinko on paahtavan kuuma, mutta yöllä lämpötila laskee pakkasen puolelle.

Dia 15

Chipayoiden asuinalueita kuvaa chipaya-pojan koululuokassa esittämä runo:

"Chipaya on minun kyläni, jolla on pitkä historia, tällä kauniilla ylängöllä Chipaya on minun kyläni, jossa on paljon asukkaita, rakas kyläni, jonka ihmiset ovat tottuneet kylmyyteen, sateen piiskaukseen ja villinä puhaltavaan tuuleen."

Dia 16

Altiplanon kylissä asuu noin 2000-3000 chipayaa. Oman perimätietonsa mukaan he ovat Bolivian ensimmäiset asukkaat ja asuttivat aluetta jo ennen auringon syntyä ja ennen inkoja, auringon poikia.

Kyläpäällikkö eli *hilacata* **Florencio Mamani Quispe** kertoo: "Kylässämme perheet viljelevät quinoa, sipulia ja perunaa sekä kasvattavat laamoja ja lampaista. Monet nuoret lähtevät työhön Chileen, mutta yleensä he palaavat jossain vaiheessa takaisin perheittensä luo jatkamaan viljelyä vanhempiensa tilalla. Vain harvat lähtevät opiskelemaan, koska perheillä ei ole varaa kustantaa nuorelle opintoja ja elantoa muualla."

"Maataloustyökaluista on puutetta ja maa on vaikeasti viljeltävää. Meiltä puuttuu myös kunnon kaivot ja pumput. Toivon, että meillä olisi kunnon kirjasto nuorille ja televisio-antenni, jotta voisimme kuulla maailman tapahtumista. Lisäksi tarvitsemme uuden tien, sillä sadeaikana olemme joka vuosi 3 kuukautta tulvien eristäminä ilman mahdollisuutta päästä kylästä pois

Dia 17

Hilacata Florencio Mamani Quispe kertoo, että vain noin puolet väestä osaa lukea ja kirjoittaa, eikä aikuisille ole lukutaito-opetusta. Lapset ja nuoret oppivat taidon koulussa, mutta vain harva käy koulunsa loppuun. Nykyinen hallitus järjesti kouluun viime vuonna tietokoneet. Ne ovat lapsille jotain aivan uutta. Sitä ennen emme ole saaneet paljoakaan apua hallitukselta.”

Chipaya-opettaja **Pedro Mamani** kertoo käyttäneensä Bolivian piipiaseuran toimittamia kirjoja, joista on ollut paljon apua. Hän opettaa luonnontieteitä lukiossa ja filosofiaa yläkoulussa. ”Käytännössä nuorten jatko-opiskelumahdollisuudet ovat vain espanjaksi.”, Pedro Mamani kertoo. ”Aymarankielisiä opiskelupaikkoja on jonkin verran, sen sijaan chipyankielisiä ei ole. Kesäkuussa vietämme juhlaa, jossa on kilpailuja ja jonne kaikki kokoontuvat. Meillä on rikas suullinen kulttuuri, mutta kielellämme ei ole tarpeeksi kirjoja. Olemme ainutlaatuinen kansa, mistään muualta ei löydy vastaavaa kansaa, kieltä eikä meidän pyöreitä talojamme. Kulttuuri säilyy, kun jokainen sukupolvi säilyttää historiansa ja siirtää sen seuraavalle sukupolvelle.”

Dia 18

Opettaja **Remigio Mamani Moyo** työskentelee Santa Ana de Chipayan alakoulussa:

”Olen kotoisin tästä kylästä, ja minulla on vaimo ja kaksi lasta. Opettajaopintojen jälkeen palasin kotikylääni, ja nyt olen opettanut täällä 4 vuotta. Parasta työssäni ovat lapset. Luokallani on 16 oppilasta, jotka ovat 7-8 -vuotiaita.”

”Lapset puhuvat chipayaa ja espanjaa. He osaavat lukea yksinkertaisia sanoja ja tavuja espanjaksi. Joskus aiemmin olemme saaneet piipiaseuralta värityskirjoja, joissa oli raamatukertomuksia ja joista lapset pitävät paljon. Olen lukenut ja selittänyt heille kertomuksia, ja sitten he ovat saaneet värittää kuvia.”

”Myös uskontoa opetetaan kouluissa. Meillä on kaksi uskonnonopettajaa, jotka käyttävät työssään Raamattua sekä Proclaimeria eli Raamatun kuuntelulaitetta, jonka Piipiaseura on meille antanut.”

Proclaimer eli äänitetty Uusi testamentti julkaistiin syyskuussa 2010. Kyläpäällikkö, hilacata kokosi äänitysryhmän, joka työskenteli kaksi kuukautta Bolivian Pipliaseuran tukemana. Proclaimer on ehdolla chipayankieliseksi vuoden 2010 julkaisuksi.

Dia 19

Yläkoulun opettaja Pedro Mamani kertoo, että koulukielenä käytetään espanjaa, mutta jos lapsilla on ymmärtämisongelmia, hän selittää asiat chipayaksi.

”Haluan auttaa omaa kansaani. Vaikka oppimateriaalit ovat espanjaksi, otamme opetuksessa huomioon paikallisen kulttuuriympäristön, eläimet ja kaiken, mikä on tyypillistä tälle alueelle. Bolivian Pipliaseura tekee tärkeää työtä tuottamalla meille oppimateriaalia. Valtiokin on tunnustanut chipayan tärkeäksi kieleksi ja luvannut meille kirjoja vuonna 2011.”

Dia 20

Chipayat ovat ylpeitä omasta kulttuuristaan ja perinteistään ja pyrkivät säilyttämään ne. Koululaiset pukeutuvat joka maanantai laamanvillasta valmistettuihin perinneasuihin, mutta koska ne ovat kuumia, he saavat käyttää tavallisia vaatteita muina koulupäivinä.

Dia 21

Bolivian aymarankielisellä alueella Eduardo Avardan koulussa oppilaille jaetaan uudet aymarankieliset oppikirjat, jotka Bolivian Pipliaseura on kustantanut. Kirjoja on jakamassa pastori Carlos Huaynoca, joka muistuttaa oppilaita:

” Älkää koskaan unohtako omaa kieltänne ja sen puhumista. Kun käytätte näitä kirjasia, opitte lukemaan ja kirjoittamaan kieltänne paljon paremmin.”

Dia 22

Boliviassa lukutaitoprosentti on alueesta riippuen 65-81%. Monet aikuiset eivät osaa lukea eivätkä kirjoittaa, ainakaan aymaraksi. Jotkut ovat oppineet koulussa lukemaan ja kirjoittamaan espanjaksi ja Boliviassa on järjestetty lukutaidon jatkokursseja espanjaksi vanhemmille ihmisille, jotta heidän lukutaitonsa vahvistuisi.

”Lapset tulevat kouluun hyvinkin pitkien matkojen takaa, mutta monilla vanhemmilla ei ole mahdollisuutta kouluttaa lapsiaan. Koulutukseen tarvitaan rahaa, ja lisäksi lapsia tarvitaan auttamaan vanhempiaan maatöissä, karjanhoidossa sekä lampaiden ja laamojen paimentamisessa.”

Dia 23

Bolivian aymarankielisellä alueella Eduardo Avardan koulun eteen on istutettu tämä puu. Sen eteen pystytetyssä kyltissä lukee ”Kun istutat puun, pelastat elämän”. Ajatusta lainaten voi sanoa, että ”kun opetat lukemaan ja kirjoittamaan, autat eteenpäin elämässä”.

Dia 24

Suomen Piipiaseuran vuoden 2011 teema on ”Lukutaito – ovi osallisuuteen”. Avaa ovi ja lahjoita lukutaito!

Lukutaito on ihmisoikeus, joka mahdollistaa yksilön kehityksen ja kouluttautumisen. Lukutaito on myös avain parempaan terveyteen ja hyvinvointiin. Lukutaidolla on merkitystä myös sukupuolten välisen tasa-arvon, rauhan, kehityksen ja demokratian toteutumisen kannalta. Piipiaseurojen tukeman lukutaitotyön tavoitteena on, että jokainen saa opiskella omalla äidinkielellään.

Piipiaseurojen raamattutyön tavoitteena on levittää Jumalan sanaa

- jokaiselle hänen omalla äidinkielellään ja tarpeitaan vastaavilla välineillä,
- käännöksinä, jotka ovat uskollisia Raamatun kirjoitusten alkutekstille ja välittävät kirjoitusten sanoman
- hinnalla, johon on varaa

Dia25

Yhteistyössä:

Argentiinan Pipliaseura
Bolivian Pipliaseura
Suomen Pipliaseura

Lukufaito
ovi osallisuuteen

